№ 146 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 21 1889 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 21 № 146

ՏԱՍՆՈՒԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 7 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1890 ԹՒԱԿԱՆԻՆ

„ՄՇԱԿ"

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով։ Մենք ստանում ենք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, վեց ամսվանը 6 րուբլի.

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բազարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշևի տանը)։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչքան հարկ է վճարում գիւղական ընտանիքը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ցօնքը շինելու տեղ աչքն էլ հանում են. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տեղեկութիւններ Թիւրքաց Հայաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Խէրան.

ԻՆՉՔԱՆ ՀԱՐԿ Է ՎՃԱՐՈՒՄ ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

„Մշակի" անցեալ համարում զետեղված մեր առաջնորդող յօդուածը Թիւրքաց Հայաստանի գիւղական ազգաբնակութեան մասին, մենք կուզենայինք լրացնել մի քանի ճարտարախօս թւանշաններով, որոնք ցոյց կըտան ընթերցողին թէ յիշեալ երկրի գիւղական ընտանիքը տարեկան որքան ծանր հարկեր է վճարում, և թէ նոյն ընտանիքի արական սեռի առողջ և աշխատելու ընդունակ անդամներին, ճշմարիտ, ուրիշ ելք չէ մընում, եթէ ոչ թողնել իրանց ծննդավայրը և գաղթել ուրիշ երկիրներ՝ մշակութեամբ ապրելու և ձեռքի աշխատանքով այնքան դրամ վաստակելու, որպէս զի կարողանան իրանց հարկերը վճարել։

Ընդունենք որ Հայաստանցի գիւղական ընտանիքը բաղկացած է 10 հոգուց, որոնցից 5 հոգի արական սեռի են պատկանում։ Այդ հինգ հոգուց մէկը կարող է ծերունի լինել, մէկը պատանի, մէկը մանուկ, մէկը թոյլ և տկար երիտասարդ, իսկ մէկը միայն առողջ և աշխատանքին ընդունակ,—բայց դարձեալ զինուորական տուրքը պահանջվում է հինգ հոգուց և տարեկան 5 հոգու վրա, մեր փողով, հասնում է 20 րուբլու։ Ապա եթէ ընդունենք որ այդ գիւղական ընտանիքին ապրելու հարկաւոր է տարեկան 300 պուդ ցորեն, ցորենի այդ քանակութիւնից նա պէտք է վճարէ կառավարութեանը 30 պուդ տասանորդ, կամ նոյն իսկ ցորենով, կամ եթէ փողով հաշւենք՝ մօտ 6 րուբլի տարեկան, քանի որ Հայաստանում ցորենի պուդը արժէ 15—20 կոպէկ, և մանաւանդ աչքի առաջ ունենալով որ վերջին ժամանակներըս Թիւրքաց կառավարութիւնը տասանորդի տեղ՝ բերքից 12 մաս է վերցնում։ Այնուհետև հաշւելով որ գիւղական ընտանիքի հողը գնահատված է հազար րուբլի, այդ գիւղական ընտանիքը պէտք է տարեկան 5 րուբլի կալուածական հարկ վճարէ (հաշւելով հարիւրին $^1/_2$%)։ Եթէ ընտանիքը պահում է մի 20 հատ ոչխար, իւրաքանչիւր ոչխարից 3 ղուրուշ տուրք տալով կառավարութեան, քան ոչխարից տարեկան 2 ր. 80 կոպէկ տուրք պիտի վճարէ կառավարութեան։ Վերջապէս գիւղական ընտանիքի իւրաքանչիւր արական անդամը տարեկան 5 օր պէտք է կառավարչական աշխատանքները կատարէ ճանապարհներում, կամ բերդերում և այլն։ Բայց որովհետև շատ անգամ աշխատելու տեղը այնքան հեռու է գիւղից, որ գիւղացին տաս օր պիտի գնայ, տաս օր էլ յետ գայ, ուրեմն իր հինգ օրվայ աշխատանքի հետ, պիտի 25 օր կորցնէ, գիւղացին այդ հինգ օրվայ աշխատանքի փոխարէն նախապատւում է դրամով տուրք տալ՝ որը նշանակված է 1 ր. 80 կ.։ Եթէ այդ բոլորին, այսինքն 20 ր. զինուորական տուրքին, 6 ր. տասանորդ տուրքին, 5 ր. կալուածական տուրքին, 2 ր. 80 կ. ոչխարներից վերցվող տուրքին և պարտաւորիչ աշխատանքի տեղը վերցվող 1 ր. 80 կ. տուրքին՝ աւելացնենք և մօտ 2 րուբլի պտղատու ծառերից, կարագից և այլ բերքերից պահանջվող տասանորդ տուրքը, ընդամենը կը գոյանայ 37 րուբլի 60 կոպէկ գումարը, որ 10 հոգուց բաղկացած ընտանիքը, որից 5 հոգի արու են՝ պիտի վճարէ տարուց տարի կառավարութեանը։

Այժմ ինքն իրան հարց է առաջարկվում. որտե՞ղից Հայաստանցի գիւղական ընտանիքը պիտի վճարէ տարեկան այդ տեսակ գումարը, մօտ 38 րուբլի, մի երկրում, որտեղ դրամ չը կայ, որտեղ բոլոր բերքերը շատ էժան են, նոյն իսկ այն պատճառով, որ ճանապարհներ չը կան, առնող չը կայ, վաճառահանելու միջոց չը կայ։

[illegible] նար գիւղացին, որ օրէնքով սահմանված չափով այդ տուրքը՝ ճշմարիտ այդ չափով էլ պահանջվէր,—բայց Հայաստանցի գիւղացին այդ մխիթարութիւնն էլ չունի։ Մենք հաշւեցինք որ 10 հոգուց բաղկացած ընտանիքը պարտաւոր է տարեկան մօտ 38 րուբլի հարկ վճարել կառավարութեան և դարձեալ անհնարին ենք գտնում որ այդ ընտանիքը կարողանայ այդքան վճարել և ընտանիքի առողջ անդամներից մէկը կամ երկուսը անպատճառ պիտի պանդխտութեան դիմեն, որպէս զի ուրիշ աշխատանքով այդքան դրամ վաստակեն ու պահանջված տուրքը վճարեն, բայց բանը դրանումն է որ գիւղացին պարտաւոր է այդ օրինական չափով սահմանված տուրքից էլ անհամեմատ բարձր տուրք վճարել կառավարութեանը տարուց տարի, և ահա ինչ պատճառով. Հայաստանի, մանաւանդ յետընկած գաւառներում, հարկահանութիւնը երբէք չէ կատարվում անմիջապէս կառավարչական պաշտօնեաների ձեռքով, այլ հարկահանութեան գործը կ ա պ ա լ ո վ է տրվում այս կամ այն մասնաւոր անձին՝ հայ վաշխառուին, կամ քիւրդ կալուածատիրոջ։ Պարզ է որ մասնաւոր հարկահանը, որին յանձնված է կապալով հարկ հաւաքելը, չի բաւականանայ տուրքերի օրինական չափով, այլ անհամեմատ աւելի կը պահանջի գիւղացիներից, որպէս զի ինքն էլ շահ ունենայ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՑՕՆՔԸ ՇԻՆԵԼՈՒ ՏԵՂ ԱՉՔՆ ԷԼ ՀԱՆՈՒՄ ԵՆ

Կ. Պօլսից ստացված վերջին տեղեկութիւնները, որոնք ընդհանրապէս կապված են շատ հետաքրքրական հարցերի հետ, տխուր տպաւորութիւն են թողնում։ Անհամերաշխութիւնը կատարեալ է այնտեղի, այսպէս ասած, «ազգային մարմիններու» մէջ, թէև արծարծված են այնպիսի հարցեր, որոնց վերաբերութեամբ ժողովուրդը իրաւունք ունի աւելի համերաշխութիւն և գաղափարների աւելի նմանութիւն սպասել իր [illegible] հանդիսացող անձինքներից և հիմնարկութիւններից։ Անհամերաշխութիւն Ազգային ժողովի մէջ, անհամերաշխութիւն կրօնական ժողովի անդամների մէջ, անհամերաշխութիւն Համագումար ժողովի անդամների մէջ, վերջապէս անհամերաշխութիւն պատրիարքի և Համագումար ժողովի մէջ, անհամերաշխութիւն պատրիարքարանի և հասարակութեան մէջ....

Երբ այդ բոլոր գործող պաշտօնական ներկայացուցիչների մէջ տիրապետող անհամերաշխութիւնը հանդէս է գալիս մանր մունր, երկրորդական և երրորդական հարցերում, դիցուք մի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԽԷՐԱՆ

Դ.

Այդպէս նրա թևը մտնելով, մի ուրիշ մօլլայի օգնութեամբ ներս տարան չէյխին խրճիթը և այնտեղ նստեցրին մի գորգապատ փափուկ օթոցի վրա և իրանք չոքեցին սենեակի պատերի տակ փռված փսիաթների վրա։ Ես, վարժապետը և սրա ետևում ծածկվել աշխատող վաճառականը քաշվեցինք և խրճիթի հեռու մի անկիւնում նստեցինք, ես՝ վաճառականի բատեղների տոպրակների վրա, վարժապետը իմ կողքին, իսկ ինքը—վաճառականը մտած տոպրակների ետևում, երբեմն միայն հազիւ ցոյց էր տալիս իր գլուխը։

Շէյխը օրհնեց տանտիրոջ, փոքր ինչ աղօթք մրմնջաց և իսկոյն ձեռնարկեց ուտելու այն սեղանից, որը արագութեամբ պատրաստվեց նրա առջև։

Հացից յետոյ նրա ուշադրութիւնը մեր կողմը դարձաւ և նա իմ քիրվէիս հարցրեց, թէ այնտեղ—տոպրակների վրա նստողները ովքեր են։

Քիրվէս շուարեց. դժուար էր նրան ասել թէ հայեր էինք, ուստի ես շտապեցի և քիւրդերէն ասեցի չէյխին, որ ես Ջալալցի մի քիւրդ եմ, իսկ ընկերս տաճիկ պաշտօնեայ է, որը Մանազկերտ է գնում։

Հետաքրքիր շէյխը հարցրեց թէ ինչ կար տոպրակների մէջ։

—Թութի բաստեղ, ասեցի ես։

—Քո՞նն է, հարցրեց։

—Ո՛չ երբէք, ասեցի ես և ծիծաղելով ցոյց տուի թագնված վաճառականին, որը սկսել էր դողալ—այս գեաւուրինն է։

—Գեաւուրները միշտ լաւ բաներ ունեն, ծիծաղեց շէյխը—նրանց ունեցածները բոլորն էլ ընտիր են։

—Շէյխդ իմ, ասեցի ես, գեաւուրը շատ մեծ պատիւ պիտի համարի իրան, եթէ սուրբ ձեռքովդ հաճես իր ունեցածից փոքր ինչ ճաշակել... շատ համով մի քաղցրեղէն է...

Հազիւ թէ շէյխը մօտենալով տոպրակներին, նրա բերանը բանալ տուեց և բաստեղից մի կըտոր ճաշակելուց յետոյ տեղն էր նստում, որ իսկոյն ֆախիների և մօլլաների այդ ահագին բազմութիւնը թափվեցաւ տոպրակների վրա, կամենալով իրանք ևս ճաշակել այն բանից, որին ձեռք դիպցրեց և որից հաճեցաւ ուտելու մեծ շէյխը։

Վաճառականի դրութիւնը շատ վատ եղաւ, կէս ժամից յետոյ անպատճառ տոպրակները կը դատարկվէին։ Ես խղճացի վանեցու այդ դրութեան վրա և փակելով տոպրակների բերանը՝ գոչեցի.

—Ֆախիներ և մօլլաներ... ճաշակողը պիտի վճարէ։

Ամենքը ապշած կանգ առին. նրանց շատ զարմանալի թւաց «վճարել» բառը, որովհետև մինչև այն ժամանակ ոչ ոք նրանցից մի բանի համար չէր վճարել։

Պահ մի լռութիւն տիրեց սենեակում, քիրվէս գունաթափվեցաւ, վաճառականը թրջված մկան պէս դողում էր, իսկ վարժապետը ժպտելով զգվում էր իր հրացանի փողը։

—Այո՛, կրկնեցի ես—այս խեղճ մարդը վճարել և գնել է, ինչո՞ւ ձրի տայ և գուցէ իր վերջին ապրուստիցն էլ զրկվի և զրանով չէյխի խղճի վրա ծանրանայ մի բեռ ես։

Ցանկարծ ֆախիներից մէկը մռմռաց.

—Ինչե՞ր է խօսում այս ք ա փ ի ր ը...

Բարկացայ, ձեռքը սրիս տարայ և դառնալով ֆախիներին, գոչեցի.

—Ո՞վ էր այդ շունը, որ համարձակվեցաւ իր կեղտոտ բերանը բանալ...

Քիրվէս առաջ նետվեց, զգաց որ գործը վատ ընթացք էր ստանում.

—Աղա՛, գոչեց նա ինձ—թող տուր ուտեն, ես կը վճարեմ։

—Հա՛, հա՛, ծիծաղեցի ես—ֆախին և մօլլան ուտեն և քիրվէ՞ն վճարէ. ո՞ր ղուրանի մէջ է գըրված այդ խօսքերը։

Ֆախիներից մէկը առաջ նետվեցաւ և ձեռքը տոպրակներին տանելով, ասեց.

—Մեր մեծ չէյխինն է այս, որովհետև նա ձեռք տուաւ սրանց։

—Լա՛ւ, ասեցի ես—այս ապրանքը գեաւուրի է, ուստի և բարեպաշտ չէյխը պիտի բարեհաճէ անիծելու այս ապրանքը։

Ես չէյխին նայեցի։

Նրա դէմքը բարկութիւն էր արտայայտում, նա ոտքի ելաւ, քօղով դէմքը ծածկեց և խռպոտ ձայնով գոռաց.

—Մա՛հ գեաւուրներին...

—Մա՛հ գեաւուրներին, մռնչեց ամբոխը։

Եւ բոլորը սուրերը քաշեցին։

Զգացի, որ բարկութիւնից շրթունքներս դողացին. ես և քաշեցի երկար սուրս և դառնալով մօտեցող ամբոխին՝ գոռացի.

—Լսեցէ՛ք չէյխ. ֆախիներ և մօլլաներ... դեռ ես ո՛չ մի չէյխ և նրա շները չեն կարողացել Խէրանի դէմը կանգնել.... հեռու գնացէք, ապա թէ ոչ Խէրանը մէկ մէկ կը բրդէ ձեզ... ես Խէրանը լինեմ և դուք սո՛ւր քաշէք ինձ վրա։

Մի քայլ առաջ գնացի, դարձայ ապշած ուսուցչին և—վարժապե՛տ, ասեցի հայերէն—ես հայ եմ և Խէրանն եմ, հրացանդ բանեցուր եթէ կարող ես։

Շողացրի սուրս և ցատկեցի դէպի չէյխը։

Մի չփոթ տիրեց սենեակի մէջ, ճրագը հանգաւ և ես չը գիտէի թէ ո՞ւմն էի զարնում, միայն թէ զարնում էի... սենեակը լցվեցաւ ծուխով, գնդակ էր որ արձակվում էր... ոռնոցներ, հայհոյանք, աղաղակ, տարաժամանակի արձակման ձայներ պահ մի խլացրին ականջս... յետոյ յանկարծ լռութիւնը տիրեց սենեակում և ես երբ զգացի որ այլ ևս սրիս առջև ո՛չ ոք կար, մի լուցկի քաշեցի և չորս կողմս նայեցի։

Սոսկալի էր տեսարանը։

Շէյխը ընկել էր արիւնթաթախ օթոցի վրա, իմ սուրը կտրել էր նրա աջ ականջը և թևի

առաջնորդի ընտրութեան, կամ մի դպրոցի բացման, և կամ վերջապէս եկեղեցական մի ծիսակատարութեան վերաբերեալ խնդրում,—այն ժամանակ այդ երևոյթը այնքան էլ զգալի չէ լինում, և յուսահատութիւն չէ ներշնչում,—բայց երբ այդ անհամերաշխութիւնը թագաւորում է այնպիսի խնդիրներում, որոնք նոյնքան պարզ պէտք է լինէին Պօլսի համար, որքան արեգակի լոյսը,—այդ դէպքում, կրկնում ենք, մարդ ստիպված է համոզուել, որ Կ. Պօլիսը, կամ աւելի ճիշդ ասած, հայկական Կ. Պօլիսը, աւելի արգելում, կասեցնում և յապաղեցնում է իր ղեկավարութեան տակ գտնված գործերը, փոխանակ նպաստելու այդ գործերի առաջադիմութեան։

Կ. Պօլսի Ազգային ժողովը, խառն, կրօնական և Քաղաքական ժողովները և նոյն իսկ պատրիարքարանի հետ միասին, իր հետ ունենալով Կ. Պօլսի ամբողջ ինտելիգենցիան, ամեն գործում և ամեն օր պարապելով փոխադարձ մանր հաշիւներով, ոչ մի հարցի մասին համերաշխութիւն չը կայացնելով, և վերջապէս մոռանալով իր անմիջական պարտաւորութիւնները, վնաս է հասցնում այն ժողովրդին, որի անունից գործում, և որի ներկայացուցիչ է հանդիսանում։

«Վնաս են հասցնում» մեր խօսքերը գուցէ կարող են գրգռել Կ. Պօլսի գործիչներին և նրանք վիրաւորված կը բացականչեն. «Ի՞նչ. միթէ մենք վնաս կը հասցնենք հայ ժողովրդին, որի համար կը խօսենք, կը վիճենք և ժողովներ կը գումարենք։»

Արդ, կրկնում ենք, Կ. Պօլսի գործող մարմինները, իրանց մէջ տիրապետող անհամերաշխութեամբ և «ջուր ծեծելու» սովորութեամբ, ինչպէս ցոյց են տալիս փաստերը, ոչ թէ օգուտ չեն կարողանում բերել գործին, այլ վնաս են տալիս, և մեծ վնաս կը տան, եթէ շարունակեն այդ ընթացքով ընթանալ։

Պարզենք մեր միտքը։

Կ. Պօլսի Ազգային ժողովը և Պատրիարքարանը համարվում են Թիւրքահայ ժողովրդի ներկայացուցիչ. Թիւրքահայերի համարեա բոլոր գործերի ղեկը գտնվում է այդ հիմնարկութիւնների ձեռքում։ Թիւրքահայերը իրանք, դարերից ի վեր անսովոր լինելով ինքնագործունէութեան, [illegible] Հարկաւոր է մի դպրոց հիմնել,—Թիւրքահայոց գաւառները իրանց յոյսը Կ. Պօլսի վրա են դնում։ Հարկաւոր է առաջնորդ ընտրել,—գաւառները իրանց յոյսը Պօլսի վրա են դնում։ Հարկաւոր է բողոքել որ և է զեղծման կամ անիրաւութեան դէմ,—գաւառները իրանք ոչինչ չեն անում, և սպասում են որ կենտրոնը կանի։ Մի խօսքով ամեն տեսակ հասարակական խնդիրներում Հայաստանում, ժողովուրդը ոչինչ չէ անում, չէ կարող անել, և չէ էլ ուզում անել, այլ սպասում է, որ հարկաւոր կարգադրութիւնները, հարկաւոր միջամտութիւնները և հարկաւոր պաշտպանութիւնը կանեն այն հիմնարկութիւնները, որոնք իր պաշտօնական ներկայացուցիչները են։

Այդպիսով մի կողմից ժողովրդի մէջ մեռնում է ինքնագործունէութեան, անմիջական ինքնօգնութեան, և իր ձեռքով իր գործը տեսնելու ձգտումը և յատկութիւնը, իսկ միւս կողմից Կ. Պօլսում գտնվող այն մարմինները, որոնք պէտք է ժողովրդի ներկայացուցիչ լինեն բոլոր գործերում, կամ ոչինչ չեն շինում, և կամ իրանց ներքին երկպառակութիւններով, և անհամերաշխութեամբ՝ ոչինչ օգնութիւն այդ ժողովրդին չեն հասցնում։

Դրանից ինչ է հետևում.—դրանից հետևում է այն, որ Կ. Պօլսի գործող մարմինները յոյսը շինելու տեղ աչքն էլ հանում են։ Նրանք, այդ «ազգային գործող մարմինները» ոչ թէ միայն ոչինչ չեն շինում, ոչ թէ չեն կարողանում արտայայտել ժողովրդի պահանջները և ցաւերը, այլ և ինքնախաբէութեան մէջ են պահում բոլոր Թիւրքահայերին, որոնք իրանց ամբողջ յոյսը Կ. Պօլսի վրա դնելով՝ իրանք էլ ոչինչ չեն շինում, և մեռցնում են իրանց մէջ ինքնագործունէութեան ձգտումները...

Դրա պատճառը Կ. Պօլիսն է, և առա թէ ինչու մեր վերև ակնարկած ընթացքին հետևելով՝ Կ. Պօլսի «գործող մարմինները» ահագին վնաս կարող են տալ Թիւրքահայերին՝ մեռցնելով նրանց մէջ ինքնագործունէութեան, ինքնօգնութեան, և նրանց յոյսը իրանց վրա դնելու զգացմունքը։

Խ. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ մեզ գրում են դեկտեմբերի 13-ից հետևեալը. «Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեան այստեղ գալու հետևեալ օրը ներկայացաւ Վեհափառին, որը սիրով ընդունեց եպիսկոպոսին։»

—

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մեզ գրում են. «Ինֆլուէնցա ասված հիւանդութիւնը այցելեց և Վաղարշապատը։ Բայց առանց այդ հիւանդութեան էլ Վաղարշապատում դիֆտէրիտը և ուրիշ զանազան տարափոխիկ հիւանդութիւններ աջող հունձ էին անում։ Վստահութեամբ կարելի է ասել, որ մեր [illegible] ժողովրդի մէջ էլ, չը գիտենք որտեղից, համոզմունք է տարածվել, որ իբր թէ «Ֆլօրէնցիան» (այսպէս է կոչում ժողովուրդը նոր հիւանդութիւնը), խոլերայի կարապետն է։ Պատահում է այստեղ, որ ինֆլուէնցյան բարդվում է թոքերի բորբոքումով, և հիւանդները մի քանի օրից յետոյ մեռնում են։ Բժշկական օգնութիւնը շատ թոյլ և աննշան է այստեղ, այնպէս, որ կարելի է ասել գրեթէ կատարելապէս բացակայ է։»

—

Հրատարակված է Տֆլեպնեվ եղբայրների Բիազնում հիմնելի ընկերութեան կանօնադրութիւնը, որը նպատակ ունի երկրագործական գործիքներ և մեքենաներ պատրաստելու։

—

Կուրսկի նահանգական զեմստվօն խնդրագիր է ներկայացրել կառավարութեան՝ թոյլ տալ գումարել մի քանի զեմստվօների ժողով, քննելու համար հետևեալ հարցերը. 1) կանօնաւորել աշխատանք որոնող բանւորների տեղափոխութեան գործը, 2) վերացնել անցագիրներից պահանջվող հարկը և 3) մտցնել երկաթուղիներում վագօնների չորրորդ կլասը։

—

ԿԱՐՍԻՑ մեզ գրում են. «Հայոց Բարեգործական ընկերութեան Կարսի ճիւղը սկսել է իր գործունէութիւնը։ Ընկերութիւնը ամեն կերպ աշխատում է միջոցներ գտնել նիւթականապէս իրան ապահովելու, որպէս զի իր կազմած ծրագիրը գլուխ բերէ։ Նա իրաւունք ձեռք բերեց եկեղեցում թաբախ ման ածելու։ Տիկիններ Ղազազեան և Փարսադանեան ուրախութեամբ յանձըն առան իրանք թաբախը ման ածելու։ Մտադրութիւն կայ նոր տարուց յետոյ պարահանդէս կազմել, իսկ Զատկից յետոյ, ամառվայ ընթացքում, երկու թատրօնական ներկայացումներ տալ ընկերութեան օգտին։ Լսվում է, որ գուցէ մեծ պատւին առողջապահական բովանդակութեան դասախօսութիւններ կարդացվեն դարձեալ նոյն նպատակով։»

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են, որ վերջին ժամանակները այդտեղ գողութիւններ յաճախ են սկսել պատահել։ Գողերը տանում են, ինչ որ պատահում է և ինչ որ ձեռքն է ընկնում։

—

Մեզ հաղորդում են, որ ՇՈՒՇՈՒ հայ օրիորդաց դպրոցի աշակերտուհիներից կազմվել է մի երգեցիկ խումբ, որը կիրակի օրերին պէտք է երգէ մայր-եկեղեցում։ Երգողները եկեղեցում կրում են միատեսակ հագուստներ։

—

Ինֆլուէնցա հիւանդութիւնը, ինչպէս մեզ գրում են, ոչ թէ միայն ՇՈՒՇԻ քաղաքումն է տարածված, որտեղ գրեթէ տուն չը կայ, որը հիւանդներ չունենար, բայց այժմ սկսել է տարածվել և քաղաքի շրջակայ գիւղօրէից էլ։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Ինֆլուէնցա հիւանդութիւնը մեզ մօտ էլ մուտք է գործել և աջողութեամբ գործում է։ Տուն չը կայ որտեղ հիւանդ չը լինէր։ Ուսումնարանի աշակերտների 30 տոկոսը հիւանդ է։ Հիւանդ են և ուսուցիչները։ Աղքատ աշակերտների օգտին տրուելի թատրօնական ներկայացումը յետաձգվել է։»

—

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ «Հրատարակչական ընկերութեան» օգտին տրվելի պարահանդէսը կը կայանայ շաբաթ, օր դեկտեմբերի 23-ին, Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճներում։

—

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶԻՑ մեզ գրում են. «Ժողովրդական կոմիտէի բացակայութեան և հոգաբարձութեան թուլութեան շնորհով, տեղիս երկսեռ ծխական դպրոցները ամենավատթար դրութեան մէջ են։ Վատթար է ևս առաւել տղայոց ուսումնարանի դրութիւնը. 40—50 երեխաներ լցրած են մի կեղտոտ և ամեն կողմից անտանելի սենեակի մէջ։ Այդ մի և նոյն սենեակի մէջ իբր թէ երեք բաժանմունքներ կան, որոնցից մէկի հետ ուսուցիչը պարապելիս, միւս երկու բաժանմունքների երեխաները անգործութիւնից իրար գլուխ են ջարդում։ Շատ դիւրութեամբ կարելի էր այդ դասատունը գոնէ երկուսի բաժանել—ուսուցիչներ էլ կան, սենեակ էլ կայ—բայց ո՞ւմ հոգն է և ո՞վ է հարցնողը։ Հոգաբարձուները, իրանց ամեն իրաւունքից զրկված համարելով, ամեն բան թողել են աւագ ուսուցչի կամքին, իսկ աւագ ուսուցիչն էլ աւելի իր ռոճկի ու իր հանգստութեան վրա է մտածում՝ քան ուսումնարանի.... Իբրև այդպիսի դրութեան մէջ, ուսուցիչներից ո՞վ ղոչաղ է, նա էլ իր գլուխը պահում է։ Օրինակի համար, մի ուսուցիչ են վարձում, խոստանալով նրան տալ ճանապարհածախս, սենեակ, վառելիք և ծառայ, բայց որովհետև այդ ուսուցիչը ղոչաղներից չէ, այլ շատ «ջուրը տարածն» է, նա այդ խոստացածներից ոչինչ էլ չէ ստանում։ Իսկ միւսը՝ աւագ ուսուցիչը—որը վարձվել է առանց բնակարանի և այլն, իր ղոչաղութեան շնորհով ստացել է և բնակարան և ամեն բան։ Պէտք է գիտենալ, որ այդ նոյն ուսուցիչը տանել չէ կարող, երբ ուսուցչական խմբի մէջ մէկը իրանից աւելի բարձր է կանգնած թէ մտաւորապէս և թէ ընդունակութեամբ և նա այդպիսի դէպքում ամեն միջոց գործ է դնում այդպիսիներին հեռացնել։ Օրինակ կարող է լինել անցեալ տարվայ ուսուցչական խումբը, որի անդամների թուլութիւնը ամեն տեսակ անկարգութիւնների համար լայն ասպարէզ է բացել։»

—

Պետերբուրգում, մանկավարժականների մէջ մեծ հանգամանքութիւն է սկսված՝ այնտեղ մի մեկիթ [illegible]

—

Բագուի նահանգի Սև-Քաղաքի գործարանատէր Ն. Մարտիրոսեան այս տարի գրվելով «Մշակին», բացի սրանից մեր լրագրի տարեկան մի օրինակ էլ նուիրել է մի որ և է աղքատ դպրոցին։ Մենք կուղարկենք այդ օրինակը Ղուբայի երկսեռ ծխական հայոց դպրոցի գրադարանին։

—

Թիֆլիսի հասարակութեան խօսակցութեան նիւթը ներկայումս Զիւլօվի քաջագործութիւններն են։ Ո՞վ է Զիւլօվ,—մի կալուածատէր Թիֆլիսում։ Ինչ է նրա քաջութիւնը,—մի գերմանական

գլուխը... մի քանի դիակներ երևում էին այս—այն կողմ. վարժապետը լռութեամբ և ժպտալով մի փամփուշտ էր դնում հրացանի մէջ, իսկ տարակների ետևում ընկած էր վաճառականն։

Այլ ևս ոչ ոք չը կար սենեակում. սակայն դրսից լսվում էին ոռնոցներ, ատրճանակի ձայներ, որոնք հետզհետէ դադարեցին։

Չը կարողացայ ծիծաղս զսպել, երբ քիւրդէս գունաթափ ներս մտաւ։

—Բոլորը փախան, ասեց նա—շատ մարդ կոտորեցիր, անունդ սոսկացրեց նրանց... այնպէս փախչում են, որ ետևներիցը չէ կարելի հասնել...

—Ես ատրճանակ են արձակում, հարցրի ես ծիծաղելով։

—Այրած սրտի մխիթարանք... ասեց վարժապետը, յետոյ ձեռքը ինձ պարզեց և ասեց հայերէն.

—Խէրան, լսել եմ անունդ, տեսայ և քեզ... քաջ ես...

Քիչ քիչ ուշքի բերինք վաճառականին և ես առաջին անգամը խօսեցի նրա հետ հայերէն լեզուով։

—Շո՛ւտ, ասեցի նրան—ունեցածներդ ժողովիր և հեռացիր գիւղից։

Զարմացած երեսիս նայեց և մէկէն ի մէկ հեգնութեամբ ժպտալով.

—Հա՛, ասեց—յիշում եմ, հայ ես եղել... հը՛մ...

Կարծես թէ մի բռունցքի հարուած եղան այդ խօսքերը և իջան գլխիս. շշմեցի և լռութեամբ վարժապետին նայեցի։

—Ցիմար է, ասեց դառնութեամբ վարժապետը—ուշադրութիւն մի դարձնի նրա խօսքերին...

—Ցիմարը դու ես, գոչեց վաճառականը յոխորտալով—շատ մի խօսիլ, թէ չէ ատամներդ փորդ կը թափեմ...

Վաճառականը քաջացել էր. թէև քիչ մնաց կատաղէի, բայց զսպեցի ինձ և գոչեցի՝

—Շո՛ւտ, փալաս—փուլուսդ ժողովիր և կորիր այստեղից։

Ինձ նայեց հեգնութեամբ, ձին բերեց, բառնաց, նստեց վրան և երբ հեռանում էր—երբէք չէմ մոռանալու— ասեց մռմռալով.

—Հա՛յ է եղել... լաւ է, որ փողերիս տեղը չը գիտէր...

Ես հեռացաւ այդ սոսկալի հարուածը տալով սրտիս։

Քիչ մնաց լաց եղայ. հրացանիս մէջ մի փամփուշտ դրի և կամեցայ ուղղել դէպի գնացող վաճառականը, բայց վարժապետը հասկանալով միտքըս, բռնեց հրացանի փողը և ասեց.

—Մի՛, Խէրան, հինգ հոգի ունի, որոնց կերակրողը ինքն է... խղճա այդ հինգ մանուկներին, որոնք իրանց հօրեղբօր պէս չը պիտի լինեն գուցէ...

Դառնութեամբ իջեցրի հրացանը։

Խիստ տխրութիւն մը պատեց ինձ. ձիս հեծայ և երբ վարժապետն էլ հեծնում էր՝ հարցրի.

—Ո՞ւր պիտի գնաս։

—Դո՛ւ ուր պիտի գնաս։

—Ո՛ւր որ Աստուած առաջնորդէ, ասեցի։

—Թոյլ կը տա՞ս, որ հետևեմ քեզ։

Նրան նայեցի, ժպտում էր և այդ ժպիտը խիստ դուրեկան էր։ Ձեռքս նրան պարզեցի և ասեցի.

—Գնա՛նք....

—

Ե.

Առաւօտեան դէմ Մանազկերտ հասանք։

Վարժապետը իջնելուն պէս, գնաց բերդի հայերէն մի քանի մնացած արձանագրութիւնները կարդալու. իսկ ես մտայ հայերի բնակված խանը այնտեղի սրճատնում մի սուրճ խմելու։

Երբ ներս մտայ, բոլորը ոտքի ելան, սրճագործը վազեց դէպի ինձ և քիւրդերէն հարցրեց թէ ինչ էի կամենում խմել։

—Սուրճ, ասեցի ես նոյն լեզւով։

Բոլոր նստողները հայեր էին, որոնք ինձ քիւրդ կարծելով, վախվխելով ինձ նայում էին և ըսկսում ցած ձայնով խօսակցել։

Երբ ներս էի մտնում, նրանք բարձր ձայնով խօսակցում էին միմեանց հետ, իսկ այժմ հազիւ լսելի ձայնով սկսեցին խօսել։

Պատկառում էին թէ վախենում։

Հազիւ թէ սուրճը բերանս էի տարել, որ յանկարծ մէկը ձայնը բարձրացրեց և գոչեց.

—Ի՞նչ էք վախկոտների պէս փսփսում... Ինչից էք վախենում, որ այդպէս ցած ձայնով էք խօսում։

Ցնտոյ—տարօրինակ բան—մի քրքիջ արձակեց, յանկարծ հեգնական մի կերպարանք ստացաւ և դառնալով դէպի ինձ, գոչեց արհամարհական շեշտով։

—Ախպէ՛ր, ծօտեղացի ես։

Զարմացայ, ծօտեղից իմացան, որ ես հայ էի. բայց երբ տեսայ սրճատան մի անկիւնում հեգնօրէն ժպտող վաճառականիս, գլուխս խոնարհեցրի և պատասխանեցի.

—Ալիւրցի եմ։

—Հա՛, հա՛, հա՛... գոչեց նա—իմացայ որ Ալիւրցի պիտի լինես...

—Ծօ, ծօ, նայեցէք, դառնալով նա միւս հայերին—Ալիւրցին տեսէք ինչպէս «ե ա լ ա ն չ ի փ է հ լ վ ա ն ի» 1) պէս քիւրդի հագուստ է հագել...

—Վա՛յ, գոչեց մէկը, նոյնպէս հեգնութեամբ—հրացան էլ ունի։

—Եամա՛ն, ասեց երրորդը—ձեռքից առէք, յանկարծ ինքն իրան կը խփի...

—Չէ՛, կ ո ռ ա ղ ա ր 2) կանի, ծիծաղեց չորրորդը—ով գիտէ փամփուշտ էլ չունի։

—Բ ի թ բ ա ղ ա ր ի ց ն է 3) է առել, գոչեց սրճագործը և մօտենալով հրացանիս, յետոյ երեսիս նայելով յարեց—քանի՞ փ ա ր ա յ 4) ես առել այս։

—Ջօ, գոչեց միւսը—սուրճի փողը առ...

Ապշած էի այդ հեգնութիւնների կոյտի տակ ընկնելով և գուցէ դեռ շատ ծաղրէին ինձ, եթէ այդ միջոցին ներս չը մտնէր վարժապետը, որը

---

1) Լարախաղացի խրտուիլակը. 2) Ջահրումարի նոյնանիշն է միայն այստեղ. 3) Այն շուկան, ուր փչացած և հին բաներ են ծախում. 4) Այստեղ

ոյժ, այն է մի տնից երեք տուն սարքել։ Ջիալով Թիֆլիսում ունեցած իր մի տունը գրաւ է գրած եղել Պրիկազում, ապա այն նոյն տունը, որը մի յարկանի է եղել, երկյարկանի դարձնելով գրաւ է դրել քաղաքային կրեդիտային ընկերութեան մէջ. դրանով էլ չը բաւականանալով՝ փող առնելու մտքով, կառուցանելով գաւթում մի փոքրիկ շինութիւն, գրաւ է դրել այդ նոյն առնը ազնուական կալուածական բանկում, աւելացնելով դրան հարեւանից գնած մի փոքրիկ տարածութիւն։ Այդպիսով այդ «հանճարեղ աֆերիստը», որը կարողացել է բանկերից հարիւր հազարից աւելի կորզել՝ մի չնչին շինութեան գրաւականով, և վտանգի մէջ գցելով շատերին՝ Թիֆլիսից արդէն անհետացել է…

—

Լսում ենք, որ առաջիկայ տօներին Թիֆլիսում պէտք է լինի պ ա տ կ ե ր ն ե ր ի ցուցահանդէս։

—

Վրաց դերասանական խումբը այս օրերս մի ներկայացում պիտի տայ յօգուտ Ծինամձղվարօվի այրված գպրոցի։

—

Երեքշաբթի, յունվարի 19-ին, վրաց դերասանական խումբը բանկի թատրօնում տուեց Ֆրանսերէնից թարգմանված «Ժուլիետա» պիէսան և «փաստաբաններ» անունով մի վօդէվիլ յօգուտ վրաց յայտնի դերասանուհի Սափարօվայի։ Թատրօնը լի էր վրաց ընտիր հասարակութեամբ։ Անտրակտներում շնորհալի դերասանուհուն հասարակութիւնը վարձատրեց զանազան թանգագին ընծաներով։ Մենք խաղացողների թւում տեսանք և մեր հայ խմբի դերասան պ. Միրզոեանին, որը վրաց խմբի մէջ եւ, ինչպէս երեւում է, գրաւել է իր արժանի տեղը և որին վրաց հասարակութիւնը վարձատրում էր ծափահարութիւններով։ Ահա թէ մեր հայ դերասաններին հայ հասարակութիւնը ինչ դրութեան է հասցրել. դերասանը չը կարողանալով գործունէութեան ասպարէզ գտնել հայ բեմի վրա, չը խրախուսվելով հայ հասարակութիւնից, անցնում է վրաց խումբը, որտեղ թէ նիւթական օժանդակութիւն է գտնում, և թէ խրախոյս։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ինչպէս յայտնի է Մուսա պէյ արդարացաւ Կ. Պօլսի դատարանում, թէև մի քանի Ֆրանսիական լրագիրներ սխալ լուրեր են հաղորդում, որ իբրև թէ սուլթանի հրամանով դա պէտք է աքսորվի Սիրիա։ Մուսա պէյի դատի մասին առաջ ենք բերում Կ. Պօլսի «Հայրենիք» թուրք լրագրի խմբագրականի մի կտորը, որ տպել են Կ. Պօլսի շատ լրագիրներ։

«Ըստ մեր մասնաւոր տեղեկութեանց, անգլիական դեսպանատան թարգմանք մէկ քանի օրէ ի վեր վերստին կը զբաղին եղեր թարգմանելով քիւրտ Մուսա պէյի դատին համարատուութիւնը։ Այդ դատի համառօտագրութիւնը թէև նախապէս գրուած և ներկայացուած էր, սակայն թարգմանք սկսած են նորէն թարգմանել բառ առ բառ, զի պաշտօնական և անպաշտօն բազմաթիւ անձինք, այդ դատին առթիւ ցարդ ի Լոնտոն հրատարակուած հազար տեսակ խօսքերու մէջ քիչ մ'ալ քաղաքական գոյն մը նշմարած և այս պատճառաւ փափաքած են տեսնել այդ դատին համարատուութեան բառական թարգմանութիւնը։ Գոհ ենք զի անգլիական կառավարութիւնն, այդ դատի կարեւորութեան պատճառաւ, հոգ տարած է դատին համարատուութեան բառ առ բառ թարգմանութիւնն ունենալ։ Այդ դատի սկզբնաւորութեան պահուն, մեր մէկ խմբագրականաւ ըսած էինք թէ Մուսա պէյի դատին բնութիւնը պարզ ոճրագործութեան կը վերաբերի, մինչդեռ խառնակիչք ոմանք թէ Եւրոպիոյ և թէ ի մասնաւորի Անգլիոյ մէտ չափէն աւելի յեղյեղած էին թէ այդ դատ քաղաքական գոյն մը ունի։ Նոյն խմբագրականաւ միանգամայն ըսած էինք որ եթէ Մուսա պէյ դատապարտուի, պարզ ոճրագործի մը պատիժը տնօրինուած պիտի ըլլայ և եթէ անպարտ արձակուի հերքած պիտի ըլլայ իրեն դէմ եղած ամեն հրատարակութիւն»։

Կ. Պօլսի լրագիրները հաղորդում են, որ Կիլիկիայի Մկրտիչ կաթողիկոսը Հալէպ է անցնելու ի միջի այլոց և հետեւեալ հողային դատի համար, որ ծանրակշիռ հանգամանք մը ունի։ Այս գետնին տարածութիւնն է 90,000 կանգուն, և քաղաքին Ազիզիյէ կոչուած նորաշէն թաղին յարակից ըլլալով՝ 20,000 ոսկի արժէք կրնայ ունենալ։ Ազգին դէմ այս հողին դատախազն է Շէյխ Թալաս Հալէվիյէ մզկիթին միւթէվէլլին որ կառարկէ թէ յիշեալ հողն իր մզկիթի վագֆն է և ի հաստատութիւն սորա ի ձեռին ունի վճռագիր մը, Հալէպի դատարանէն նախորդ միւթէվէլլիին տրուած։ Այս վճռագիրը 15 տարի յառաջ ձեռք բերուած էր երկու վկայից հաստատութեան զօրութեամբ միայն, որուն վրա, Կ. Պօլսոյ Պատրիարքարանի միջնորդութեամբ Շէրի չէրիֆէն հասած հրամանագիր մը կը տրամադրէր Նիգամիյէ դատարանաց միջոցաւ կարգադրել այս հողային դատն ալ։ Ահա այս խնդիրն է որ կը յուզուի վերստին, և Ամեն. Մկրտիչ Սրբազան իբրև միւթէվէլլի սոյն ազգային կալուածին, կը դիմէ ի Հալէպ»։

Եփրատի կողմերից դէպի Անթափ եկող ճանապարհորդների համար, խօլերայի պատճառով, նշանակված է տասն օրվայ կ ա ր ա ն տ ի ն, Կ. Պօլսի լրագիրների հնարած բառով ասելով՝ «տասն օրվայ մ ա ք ր ա ն ո ց»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Մեզ հետեւեալ տեղեկութիւնն են հաղորդում Կ. Պօլսից. «Ներկայ ընդհանուր դժուարութիւններու մէջ գոհունակութեան առիթ հայթայթեց Սանասարեան վարժարանի մասին տրուած ի ր ա դ է ն։ Այդ վարժարանը Կարինէն Խարբերդ փոխադրելու համար աշխատանքներ կը լինէին, վերջապէս աշխատութիւնները յաջողեցան և իրադէն տրուեցաւ. սակայն տակաւին պատրիարքարանի չէ յանձնուած։ Միայն կըսուի թէ այդ իրադէն կը պարունակէ այնպիսի տրամադրութիւններ, որոց պատճառով գուցէ պ. Սանասարեան ինքն ալ չուզէ համակերպիլ տրուած որոշումին և դպրոցը շարունակէ մնալ ի Կարին»։

—Կ. Պօլսից մեզ գրում են. «Ազգ. Ժողովը դեկտ. 1-ին զբաղեցաւ կաթողիկոսական խնդրով։ Ծննդեան տօներէ վերջ դանիակ նիստ մը պիտի ըլլայ և պիտի կարգադրուին Էջմիածնի կաթողիկոսին և Պօլսի յանձնաժողովի միջև փոխանակուած գրութիւններ»։

—Եւրոպական լրագիրներից վերցնելով մայրաքաղաքի ռուս լրագիրները հաղորդում են հետեւեալը. «Միացեալ Նահանգների Կ. Պօլսի դեսպանը դիմեց Բ. Դրան մի յայտագրով, որով վճռական կերպով պահանջում է պատժել հուչակաւոր Մուսա-պէյին այն բանի համար, որ նա վէրք է հասցրել ամերիկական միսիօնարին»։

—Լրագիրները հ ե ք ի ա թ են համարում այն լուրը, որ իբրև թէ սերտ բարեկամութիւն և դաշնակցութիւն է հաստատված Աւստրիայի և Բուլգարիայի մէջ։

—Բրիւսսելից գրում են, որ Բրազիլիայի բելգիական դեսպանը թողնելով իր պաշտօնը, իր հրաժարականով դիմել է ոչ թէ Բրազիլիայի այժմեան կառավարութեան, այլ Դօն-Պեդրօյին։ Յայտնի չէ միայն, թէ արդեօք Դօն-Պեդրօ ընդունեց այդ խնդրագիրը, թէ, ինչպէս որ վայել է, խորհուրդ տուեց դիմել երկրի կառավարութեանը։

—Բրազիլիայի ֆինանսների այժմեան մինիստրի կողմից այս օրերս ուղարկված մի հեռագրի մէջ այն միտքն է յայտնված, որ յեղափոխութեան գլխաւոր պատճառը այն էր, որ վերջին 60 տարվայ ընթացքում, միապետութեան ժամանակ, աղաւաղվել էին բոլոր ազատամիտ ռեֆօրմները, և այդպիսով այդ ռեֆօրմները իրանց նպատակին չէին հասնում։

—Իտալական պարլամենտի վերջին նիստերից մինում Կրիսպի ասեց, որ կառավարութիւնը մտադիր չէ փոխելու իր քաղաքականութիւնը, յայտնելով, որ այդ քաղաքականութեան միակ նպատակը՝—խաղաղութեան պահպանելն է։

—Լիսաբօնից հեռագրում են, որ Բրազիլիայի նախկին կայսր, Դօն-Պեդրօ պատրաստում է բրազիլիական ազգին ուղղված մի մանիֆէստ։

—Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ սուլթանը բողոքել է Բուլգարիայի զինւորվելու դէմ։

—Միլանում բազմաթիւ ձերբակալութիւններ են տեղի ունեցել։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 18 դեկտեմբերի։ Երէկ ներքին գործերի, ժողովրդական լուսաւորութեան և ֆինանսների մինիստրների և ուրիշ պաշտօնեաների ներկայութեամբ բացվեց արհեստագիտական դպրոցների ցուցահանդէսը։ Ցուցահանդէսին մասնակցող դպրոցների թիւը 240 է. ի ցոյց են դրված աւելի քան 2,000 իրեր։ «Гражданинъ» լրագիրը լսել է, որ գալ տարի ռուս գործարաններում կը պատրաստվեն մազազինային տեսակի հրացաններ։ Նոյն լրագիրը լսել է, որ Պարսկաստան գնաց Պօլիակօվի երկաթուղային ֆիրմայի ներկայացուցիչը, որպէս զի պայման կապի պարսից կառավարութեան հետ՝ Պարսկաստանում երկաթուղի կառուցանելու համար։

ԼԻՍԱԲՕՆ, 18 դեկտեմբերի։ Բժիշկները երկիւղ են կրում նոյն իսկ Դօն-Պեդրօի առողջութեան համար։

ԼՕՆԴՕՆ, 18 դեկտեմբերի։ Անգլիական բանկը բարձրացրեց դիսկօնտը 5-ից մինչև 6%։—Նախկին պատգամաւոր, կապիտան Օշի, որը իբրև վկայ էր կանչված Պարնելի «Times» լրագրի հետ ունեցած գործում, դատ է սկսել իր կնոջ դէմ՝ ապահարզան պահանջելով, մեղադրելով նրան ամուսնական հաւատարմութիւնը խախտելու համար՝ Պարնելի հետ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 դեկտեմբերի։ Լուրերին նայելով, Բոտկինի ամբիոնը կը ստանայ նրա աշակերտը, պրօֆէսօր Զուդնօվսկի։

ՎԻԵՆՆԱ, 19 դեկտեմբերի։ Մինիստր-նախագահ, կոմս Տաաֆէ հրաւիրեց գերմանական և չեխական պարագլուխներին առաջիկայ յունվարի 4-ին մինիստրութեան բնակարանը, որտեղ և կը կայանայ առաջին խորհրդակցութիւնը՝ կուսակցութիւնների մէջ համաձայնութիւն կայացնելու մասին։

ՍՕՖԻԱ, 19 դեկտեմբերի։ Բուլգարական կառավարութիւնը Անգլիայի հետ ժամանակաւոր առևտրական պայման կապեց՝ երկու տարով։

ՀՌՕՄ, 19 դեկտեմբերի։ Այսօրվայ կօնսիստօրիական ժողովում պապը յայտնեց՝ Ռուսաստանում բազմաթիւ պրելատներ նշանակելու մասին։

ԿԱՅԻՐԷ, 19 դեկտեմբերի։ Հաւատացնում են, որ անգլիացիք վճռել են տիրել Գօնդօլը՝ երկիւղ կրելով որ չը լինի թէ իտալացիք Մասսօվայի միջոցով կարողանան ձեռք գցել Սուդանի հետ իրանց ունեցած առեւտուրը։

ՊԱՐԻԶ, 19 դեկտեմբերի։ Օբօկից եկած հեռագիրը հաղորդում է, որ Զեյլից Խարրարի տանող

ծանրութեամբ մօտեցաւ, նստաւ կողքիս և հարցրեց.

—Սուրճ խմեցիր…

—Վայ, գոչեց մէկը այն կողմից—Ալիւրցին պ ա տ ւ ե լ ի 5) էլ ունի…

—Ծ ո ւ ռ 6) ես ինչ ես, գոչեց երկրորդը—էդ պատւելին Ալիւրցու աղաների պատւելին է…

Վարժապետը նախ ապշած ամենքին նայեց, յետոյ դէմքը խոժոռեց և գոչեց.

—Էյ, աղաներ, էֆէնդիներ, այդ ծ՞րին էք ծաղրում…

Փոխանակ պատասխանի, բոլորն էլ քրքիջ արձակեցին։

Վարժապետը ցատկեց տեղից, բռունցքի մի ուժգին հարուածով տապալեց իր մօտը նստող առաջին ծիծաղողին և հրացանը կօթից բռնելով՝ մի փամփուշտ դրեց նրա մէջ և գոչեց։

—Ատամներդ ծածկեցէք, թէ չէ… բոլորին էլ մէկ մէկ դուրս կը թափեմ այս րոպէիս…

Բոլորը դադրեցին ծիծաղելուց, փամփուշտը տեսել էին։ Ես սթափվեցի իմ ապշութիւնից, լըռջացայ, ոտքի ելայ, լռութեամբ սուրճի փողը տուի և ծանր քայլերով մի անկիւնը նստած՝ վանեցի վաճառականին մօտեցայ և նրան նայեցի։

Վաճառականը գունաթափ ետ-ետ քաշվեցաւ։

Վարժապետը մօտեցել էր ինձ։

— Բոլորի պատճառը սա է, ասացի ես նրան դառնալով.

—Ա՛խ, գոչեց վարժապետը—նորէն դա…

Ձեռքս մօտ տարայ վաճառականին։

—Մի՛, գոչեց վարժապետը թևս բռնելով—հինգ որբեր ունի…

Գլուխս կախեցի, հրացանս առի և դէպի դուռն ուղղվեցի։ Երբ դրանը հասայ, կանգ առի, դարձայ և գոչեցի վաճառականին.

—Զգուշացի՛ր, երրորդ անգամ խէրանի ձեռքից չես ազատվի։

Ու դուրս գնացինք։

Գիւղի խանութներից մէկի առջև իջանք, հրամայեցինք խանութպանին մեզ համար ձուաձեղ շինել և ձիու սանձը բռնած՝ նստեցինք խանութի առջևումը դրված փայտեայ նստարանի վրա։

Քիչ յետոյ ձուաձեղը պատրաստ էր. սկսեցինք ուտել լռութեամբ, բայց մեզ չը թողին որ «հալալ» հաց ուտենք, որովհետև յանկարծ մի ձիաւոր ոստիճանաւոր կանգ առաւ խանութի առաջ, իջաւ ձիուց և մօտենալով մեզ, հարցրեց կոպիտ ձայնով.

—Որտե՞ղացի էք։

—Վանեցի, պատասխանեցի ես։

—Ձեր անցագի՛րը։

—Համբերիր հաց ուտենք, համեցէք դուք էլ։

—Կերէք, գոչեց նա—բայց և ուտելուց յետոյ հետեւեցէք ինձ մ ի ւ թ ա ս ա ր ի ֆ ի 7) մօտ։

—Ինչո՞ւ, հարցրեց ուսուցիչը։

—Խօսք պէտք չէ՛, գոռաց բարկութեամբ ոստիճանաւորը…

Յանկարծ աչքս մի կողմ դարձնելով՝ տեսայ փոքր ինչ հեռու, մի խանութի առջև կանգնած հայ վաճառականին, որը մի ոստիճանաւորի հետ խօսում, հեգնօրէն մեզ էր նայում և ցոյց էր տալիս։

Այլ ես անկարող եղայ համբերել։

—Վարժապե՛տ, ասացի—նայի՛ր։

Եւ ցոյց տուի վաճառականին։

Նա նայեց, տխրութեամբ մտածեց և ասաց.

—Արա՛ ինչ որ կուզես…

—Ծոցումս մի քսակ ոսկի ունեմ, ասացի ես դողդոջուն ձայնով, էգուց կուղարկեմ Վան դրա եղբօր որդւոց, իսկ դա անարժան է այլ ես ապրելու… քիւրդից վատ է…

—Հէնց դա է մեր ցաւը… մռմռաց ուսուցիչը։

—Շո՛ւտ արէք, գոչեց ոստիճանաւորը հեծնելով—գնանք։

—Վարժապե՛տ, ասացի ես ընկերիս—ձիդ հեծիր և որչափ կարող ես քեզ պաշտպանիր միայն. չը խփես մեռցնելու համար…

Վարժապետը հեծաւ. ես դանդաղութեամբ մօտեցայ ձիուս, հեծայ և դառնալով ոստիճանաւորին, ցոյց տուի հայ վաճառականին և

—Սա՛ մասնեց մեզ, ասացի, հրացանս բարձրացրի, նշան առի և գնդակը արձակեցի…

Հայ վաճառականը գոռաց, թևերը պարզեց և ընկաւ գետին։—Քշի՛ր, վարժապե՛տ, գոչեցի ես ձիուս կողերը խթելով և մենք նետի արագութեամբ անհետացանք բլուրների արշաւելով…

Մի քանի գնտակներ եկան անցնելու մեր կողքերից, որոնք շատ հեռուից անցան և միայն գետնից փոշի հանեցին…

Վատ նշան էին առնում այդ զօրքերը……

Դրանից յետոյ անցան չորս երկար տարիներ. միշտ ցաւում եմ, որ ես մի հայ սպանել եմ, բայց վարժապետը համոզում է ինձ, որ ես լաւ արի։

Քանի՛ քանի անգամ իմ ազգակիցների կողմից այդպէս արհամարհանքներ եմ կրել, երբ իմացվել է, որ ես քիւրդ չեմ, այլ հայ։

Վարժապետը միշտ ինձ հետ է. նա փոխեց ինձ, ցոյց տուեց մի նպատակ և ես այլ ես նախկին հովի պէս սլացող և աննպատակ կռւող, ու թափառող խէրանը չեմ…

—

Պատմեց խէրանը, ծխեց իմ ներկայացրած գլանիկը, հեծաւ ձին և ժպտալով ասաց.

—Ժամանակն է ճանապարհ ընկնելու, լաւ գիշեր է։

Ով որ Իգդիրից Վան գնացել է, կամ թափառել է Արաղայի մէջ, կամ մտել է Կոտոլի կողմով Մուսա աղայի իշխանութեան կողմերը և կամ հետաքրքրվել է՝ նա լսած կը լինի Խէրանի մասին, որ շատ անգամ, իր անբաժանելի կեղտոտ հագուստով և հնամաշ ֆէսով լաւակեաց վարժապետի հետ կարավանի առջևն է ընկնում և անց է կացնում վտանգաւոր տեղերից։

Վ. Փափազեանց

նշանակում է ամենափոքրիկ մի դրամ. արհամարհական ձև է. 5) Պատւելի թէև կոչում են բողոքական ուսուցիչներին, բայց և կոչում են հին և ծեր անօգուտ ուսուցիչներին. 6) Խենթ. 7) Գաւառապետ։

ճանապարհին մորթել են երկու ֆրանսիացի միսիօնարների։

ՄԻՏԱՎԱ, 19 դեկտեմբերի։ Այսօր կայացաւ դումայի առաջին նիստը քաղաքային ինքնավարութեան մէջ ռուսաց լեզուն մտցնելու համար։ Ուկազը լսեցին ձայնաւորները ոտի կանգնած և յետոյ հերթական զբաղմունքները կատարվում էին առանց առանձին դժուարութեան ռուս լեզուով։

ՏԱՄԲՕՎ, 19 դեկտեմբերի։ Նահանգական զէմստվօի ժողովը վճռեց միջնորդել, որ չատ չուտով փոփոխվեն կլասիկական գիմնազիաների պրօգրամները և թեթևացնվեն պարապմունքները։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 դեկտեմբերի։ Վլադիկավկազի նահանգական դատարանի նախագահ Վիտկովսկու և նոյն դատարանի հաշուապահ Վէչէրկօի գործը, որով նրանք մեղադրվում էին պաշտօնավարական զեղծումների համար, կը քննվի սենատում յունվարի 23-ին։ Պաշտպաններ կը լինեն՝ —Անդրիէվսկի և Սոկոլով։ Սենատը քննելով կեղծ դրամական մուրհակներ շինելու և նրանցով փողեր ստանալու գործը՝ դատապարտեց Քութայիսի նահանգապետի կանցելիարիայի գործավար Սպիրօվին, Թիֆլիսի կօնտրօլնի պալատի ծառայող Տիմոֆէէվին, Քութայիսի նահանգապետի կանցելիարիայի րէգիստրատոր Բաղչէնկօյին աքսորանքի, զրկելով բոլոր իրաւունքներից․ դատապարտված Աղէյծուլիձէին—զրկել բոլոր առանձին իրաւունքներից և աքսորել Տօբօլսկի նահանգը։ Դատապարտված Ջիմբաձէին սենատը արդարացրեց։

ՊԱՐԻԶ, 19 դեկտեմբերի։ Մեծ իշխանուհի Մարիա Պավլօվնան այսօր երեկոյ կուղևորվի Պետերբուրգ։

ԲԵՐԼԻՆ, 19 դեկտեմբերի՝ «Tageblatt» լրագրին հեռագրում են Զանզիբարից երեկուան թուով, որ Պետերսի ճանապարհորդական խումբը չէ ջարդված, այլ գտնվում է ճանապարհին Կէնիից դէպի արևմտեան ափը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 դեկտեմբերի։ Երէկ վախճանուած Պետերբուրգի նախկին քաղաքագլուխ Գլազունօվ—Ռուսաց բժշկական ընկերութիւնը, Բօտկինի յիշատակը յաւերժացնելու համար վճռեց կազմել մի գումար ռուսաց բժիշկների որբացած ընտանիքների համար որբանոց կառուցանելու նպատակով և դրա՝ համար միջնորդել ամբողջ Ռուսաստանում այդ նպատակով ստորագրութիւն բանալու մասին։

ՀՌՕՄ, 20 դեկտեմբերի։ Այսօրվան կօնսիստօրիայում պապը յայտնեց, որ ի միջի այլոց նշանակել է հետևեալ եպիսկոպոսներին՝ մօնսինիօր Ցէրրային Տիրասպօլի եպիսկոպոս, որբազան Կօսօվսկիին նշանակել է Վլադիսլավսկի յաջորդ, վանահայր Անդզիէվիչին—Վիլնօի եպիսկոպոս։ Եաչեվսկի պրելատին—Լիւբլինսկի եպիսկոպոս և վանահայր Նօվօդվօրսկիին—Պլօցկի եպիսկոպոս։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ
Դեկտեմբերի 19-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ— .	92 ր.	10 ›
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	45 ›	— ›
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	36 ›	$5^1/_2$ ›
Ոսկի — արժէ — . .	7 ›	46 ›
Մաքսային կուպօններ — . .	149 ›	— ›
Արծաթ — — — . .	1 ›	11 ›
Բօրսային դիսկօնտներ — . . .	6 և	7% ›
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	99 ›	25 ›
— — — — 2-րդ —	99 ›	12 ›
— — — — 3-րդ —	99 ›	— ›
— — — — 4-րդ —	99 ›	— ›
— — — — 5-րդ —	99 ›	— ›
— — — — 6-րդ — .	— ›	— ›
Նոր 4%	84 ›	50 ›
Արևելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	100 ›	12 ›
— — 2-րդ —	100 ›	25 ›
— — 3-րդ —	100 ›	— ›
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	275 ›	— ›
— երկրորդ —	250 ›	25 ›
$5^1/_2$% րէնտա.	102 ›	— ›
Ռուսեայ րէնտա.	166 ›	12 ›
Եօթերորդ կօնսօլիդ. փոխառ. . .	— ›	— ›
Նոր երկաթուղային րէնտա . . .	99 ›	25 ›
5% գրաւական թղթեր կալուած.		
փոխ. կրեդ. ընկ. մետ.	146 ›	87 ›
— — թղթադ. .	92 ›	62 ›
Գրաւ. թղ. Ազնւ. բանկի . . .	98 ›	50 ›
Գիւղական բանկի	102 ›	50 ›
6% գրաւ. թղ. Թիֆլիսի—27 և 43տ.	— ›	— ›
— —Քութայիսի-18 և 43տ.	— ›	— ›
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ	94 ›	87 ›
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	94 ›	— ›
Օդէսայի — — .	94 ›	87 ›
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ. .	— ›	— ›

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է։

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Անհրաժեշտ եմ համարում հրապարակով յայտնել ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԱՆԴՐԿԱՍՊԵԱՆ ԵՐԿՐԻ ՊԱՏԻՆԼԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ, որ մեր կոմիսիական գործն, որ սկսված է 1883 թվից շարունակվում է։ Դարձեալ սովորականի համեմատ ընդունում եմ յանձնարարական պայմանով, ապրանքներ ստանալու ու ճամփելու հետևեալ քաղաքներն. ՈՒԶՈՒՆ—ԱԴԱՅ, ԴԶԼԱՐՎԱԴ, ԱՍԽԱԲԱԹ, ՄԵՐՎ, ՉԱՐԺՈՒ, ԱՄՈՒՐԴԱՐԻԱՅ, ԲՈՒԽԱՐԱ և ՍԱՄԱՐՂԱՆԴ, որտեղ և ունեմ կանտորներ, նոյնպէս և ԲԱԳՈՒ։

Նաև կատարում եմ ապրանքներ գնելու, ծախելու և ուղարկելու պատվէրներ։

Ցանկացողներն պայմանների մասին կարող են դիմել ինձ այս հասցէով. УЗУНЪ-АДА—Альберту Назарову. 1—12.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ա.

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՄԵԾԱԴԻՐ ՕՐԱՑՈՅՑ 1890 Թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օրացոյց 1890 թ. կինոսգր. Սրբ. Արքեպ. Սեդրակեանի. ժամանակագրութիւն. Ռուսաց Կայսեր. Վարչ. հաստատութ. Հայրապետութիւն հայոց. Ս Սինոդ. Տօրանական ժողով. Թեմեր, յաջորդութիւններ և վանքեր. Նախարարութիւններ. Ռուսաստանի նահանգապետներ. Փոստ և Հեռագիր. Թղթակցութիւնների արժէքը. Դրամական և արժէքաւոր թղթակցութիւններ. Թղթակցութիւններ բարդված վճարով (налож. пл-) Ծանրոցներ. Չը հասցրած թղթակցութիւններ. Միջազգային (արտասահմ.) թղթակցութիւններ. Հեռագիր ներքին և միջազգային. Տոկոսների ագիւսակ. Դրամական գումարների արդիւնքներից վերցվող տուրքի կանոններ. Առևտրի իրաւունքի հարկ. Առևտր. և արդիւնագործ. հիմնարկ. և արհեստաւորաց վճարելիք հարկ. Պատենտ. Դրուագաւոր թղթեր. Տոկոսաբեր թղթերից հարկ. Ստացւածքի մէկից միւսին անցնելու հարկ, Նոտարների վարձատրութեան չափը. Չափեր, Կշիռներ և Դրամներ. Ցայտարարութիւններ.

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ԵՒ ՆԿԱՐՆԵՐ

Ցիռուս խաչամբարձ. Ս. Էջմիածին. Ս. Սահակ. Ս. Մեսրովպ. Հ. Ղ. Ալիշան. Գրիգոր արքեպիսկոպոս Սագինեան. Նարիման-խան Մամիկոնեան-Էնիկոլոպեան. Շուշանկի դամբարան. Մետեխ. Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեան։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Բագուեցիների պավիլիօն. Իշխան Զօրջաձէ և ընկ. գինու՝ պավիլ. Ցուցահանդէսի գլխաւ. մուտքը ներսից Եգիլխանեան և ընկ. կաշւէ պաւիլիօն։ Փրգական վրան. Երաժշտական բաժին. Բինդվիստի երկաթեղէնի պավիլիօն. Բօրժոմի անտառային պավիլիօն։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ.

Իշխանի պալատ. Վարանցովի արձան։

Գինն է 30 կոպ.

Բ.

ՓՈՔՐԱԴԻՐ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՎ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳՐՔԵՐԻ ԼԻԱԿԱՏԱՐ ՑՈՒՑԱԿՈՎ

Գինն է 15 կոպ.

«Աղբիւրի» և «Տարազի» բաժանորդները ճանապարհածախս չեն վճարում։ Ծախվում է Հայոց գրավաճառանոցներում. Պահեստը. «Աղբիւրի» վաճառանոցում։ դիմել՝ Тифлисъ «Агбюръ». 1—3,

---

ՏՊԱՐԱՆ Մ. ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆԻ, ՄՈՍԿՎԱ

Պատիւ ունենք յայտնելու, որ առաջիկայ 1890 թւականից կը բացվի Մոսկվայում մեր սեփհական տպարանը, ուր կընդունվեն ամեն տեսակ տպարանական պատուէրներ թէ հայոց, թէ ռուսաց և թէ արևելեան ու արևմտեան լեզուներով։ Պատուէրները կը կատարվեն մաքուր ու ճիշդ կերպով և դիւրամատչելի պայմաններով։

Հասցէն. Москва, Камергерскій пер. д. Ліанозова, Типографія-Скоропечатня М. Бархударянъ. 2—3 (Հ.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱՃԽԱՐՀ“

ԹԱՐԳ. ՓԻԼԻՊՊՈՍ ՎԱՐԴԵՆԵԱՆԻ.

Գինն է 20 կոպէկ.

Վաճառվում է թարգմանչի մօտ. Тифлисъ: Садовая, Анановское училище. 2—4.

ՊՐՕՎԻԶՕՐ Ա. ՇՏԷԽԷՐԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

ԱՏԱՄՆԵՐԻ ՑԱՒԻ ԵՒ ՓՉԱՆԱԼՈՒ ԴԷՄ

ՊՕԴՕԼԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԴԵՂ ԿԱԹԻԼՆԵՐ 50 ԿՈՊ.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՕԿԱՅԻՆԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱՅԻՆ ԷԼԻԿՍԻՐ 80 ԿՈՊ.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԱՏԱՄՆԱՅԻՆ ՓՈՇԻ 30 ԿՈՊ.

ЗУБНЫЯ КАПЛИ: коп. 50 к.
ЗУБНОЙ ПОРОШОКЪ: коп. 30 к.
ЗУБНОЙ ЭЛИКСИРЪ: фл. 80 к.
А. ШТЕХЕРЪ.

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ. ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ՝ կովկասեան դեղավաճառատան, և պ. պ. Շահպարոնեանցի, Մակկէրի, Սէնչիկովսկու և Ազմուլովի դեղատներում. ԲԱԳՈՒԻ մէջ, Բէկկէրի մօտ, ՔՈՒԹԱՅԻՍՈՒՄ՝ կօկօչեվի մօտ, ՍՏԱՎՐՕՊՕԼՈՒՄ Բրօխնօցկու մօտ և ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐՈՒՄ։ 44—52 (Հ.)

ԲԺԻՇԿ ՊՐԷՕԲՐԱԺԷՆՍԿԻ

Մասնաւորապէս բժշկում է էլէկտրականութեամբ, ֆարադէական և գալվանական հոսանքով ձեռքերի և ոտների անդամալուծութիւնից, ռէվմատիզմից, ներվային հիւանդութիւններից և կօնտրակտուրայից (մկանունքների անդամալուծութիւն), բժշկում է կոյրերին և խուլերին անդամալուծութիւնից և նոյնպէս ընդունում է կանացի հիւանդութիւններով և սիֆիլիսով տկարներին։

Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան 9 ժամից մինչև 12 ժամ և երեկոյեան 7 ժամից մինչև 8 ժամ։ Տուն Պօպօվի Միքայէլեան փողոցի անկիւն № 9 և Ելիսավէտինսկայա № 2, ինտենդանտութեան մօտ, Վօրօնցօվեան կահաւորված սենեակների դիմաց։

Домъ Попова, уголъ Михайловской ул. № 9 и Елисаветинской № 2, около Интендантства, противъ Воронцовск. номеровъ. 6—10

ՌԻԳԱՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԲԱԼԶԱՄԻ, ԼԻԿԵՐՆԵՐԻ ՕՂԻՆԵՐԻ, ԿՕՆԻԱԿԻ, ՌՕՄԻ ԵՒ ԱՐԱԿԻ

Պատրաստում է ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԹԹԽՄՈՐ, մաքրում է ՍՊԻՐՏ և պատրաստում է ՄԱՔՐՎԱԾ ՕՂԻ.

—Ա. ՎՕԼՖՇՄԻՏ, ՌԻԳԱՅՈՒՄ—

Սպառողներից լուր է հասնում ինձ, որ Ռիգայի սև բալզամը, որը գործ է ածվում տենդի, վատ մարսողութեան և այլ ցաւերի դէմ, ծախվում է ոչ թէ միայն այլ և այլ գներով (նայելով իր արժանաւորութեան ու յատկութեան), բայց և ունի զանազան այս կամ այն համ, այնպէս որ առնողը, ստանալով զանազան բալզամներ, հաւատ է կորցնում դէպի այդ խմիչքը, որի պատճառով ես իմ կողմից պարտաւորութիւն եմ համարում յայտնել ընդհանուր տեղեկութեան, որ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՌԻԳԱՅԻ ԲԱԼԶԱՄԸ, ինչպէս առաջ էր, այնպէս և այժմ, ունի միմիայն ՄԻ ՏԵՍԱԿ ՀԱՄ, թէև տեսակին նայելով զանազան գներով է ծախվում։

Բացի սրանից անհրաժեշտ է ուշադրութիւն դարձնել և այն հանգամանքի վրա, որ իմ ՄԻԱԿ ԻՍԿԱԿԱՆ Ռիգայի բալզամը կրում է սև գոյնի էտիկէտ՝ ոսկեայ, արծաթեայ և բրօնզեայ կնիքով, նայելով թէ Ա. Բ. կամ Գ. տեսակի է, վերև կրում է ՊԵՏԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԴՐՕՇՄ, իսկ կողքերից զանազան ցուցահանդէսների պարգևները։ Այն ինչ ՌԻԳԱՅԻ ԱՆՈՒԱՆՎԱԾ բալզամը, որը կրում է սպիտակ էտիկէտներ, Ռիգա քաղաքի պատկերով,—դա մրցութեան արդիւնք է և ոչինչ կապ չունի իմ միակ և իսկական, կունցէնի դեղատոմսով (որը ես ժառանգել եմ) պատրաստած բալզամի հետ և որը կրում է 1845 թւից գոյութիւն ունեցող իմ ֆիրման։

5—10 (Հ.) № 3 Ա. ՎՕԼՖՇՄԻՏ, Ռիգայում։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր

Ա Ռ Ա Ւ Օ Տ Ն Ե Ր Ը

ՐՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑ—$11^1/_4$—12 ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ԲԵՆԿԼԵՎՍԿԻ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի ց. և սիֆիլիսի (վերաբուժ. և ատամացաւի
ԱՐՏԵՄԻԵՎ—12—1 ժ. երեքշաբթի, ուրբաթ և կիւրակի, կանանց ց.
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ց. բացի կիւրակի։

Ե Ր Ե Կ Ո Ն Ե Ր Ը

ԳԱԴՕՄՍԿԻ—$5^1/_2$—7 ժ. կաշուի ցաւերի և սիֆիլիսի.
ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—$5^1/_2$—$6^1/_2$ ժ. ներքին, երեխայոց և ջղային ց. (էլեկտրօտերապիա)։
ԲԵՆԿԼԵՎՍԿԻ—7—8 ժամ.

Հիւանդանոցումն են մանկաբարձուհիք՝ Երևանցեան և Արտաղեան։

ճար—50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) համար փոխադարձ համաձայնութեամբ։

Հիւանդանոցի փոխ-վերատեսուչ ՐՈՒԴԿՕՎՍԿԻ

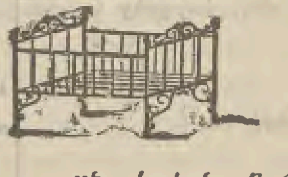

ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

(ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱՅՈՒՄ)

Անգլիական մահճակալներ, թամքեր, ամաններ, կարպետներ, սապօն, գրչահատներ, մկրատներ, ածիլներ, մատուցարաններ, պատրօններ, գիլզաներ (3 ր. հարիւրը) կլէենկա, արտաքնոցների համար թուղթ, գլխի և շորերի վրձիններ, բիսկվիտներ, թէյ, թէյամաններ, գրիչներ, մազերի վերանորոգիչ Մակ-Մաստէր և այլն։ 10—10

Дозволено цензурою, Тифлисъ 20 Декабря 1889 г. Типографія Канцеляріи Главновач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.